

TANULMÁNYOK

Vladimír FILO

HOMÍLIA MINT A FÖLSZENTELT SZEMÉLYEK SAJÁTOS FELADATA

SUMMARIUM: BEVEZETÉS; I. A RÓMAI KÚRIA NYOLC DIKASZTÉRIUMA *RENDELKEZÉSE*; II. A FELMENTÉS PROBLÉMÁJA A 767. KÁN. 1. § ELŐÍRÁSA ALÓL; III. HOMÍLIA ÉS A LITURGIA; 1. *A zsinat tanítása*; 2. *A zsinat utáni Magisztérium*; 3. *A jelenlegi helyzet*; BEFEJEZÉS

BEVEZETÉS

Mindenekelőtt szeretném megköszönni a meghívást a mai kánonjogi konferenciára, amelyet a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kánonjogi Posztgraduális Intézete rendez. Számomra nagy megtiszteltetés, hogy felléphetek ezen a fórumon.

Szólnék a homíliáról, amely kizárólag a papoknak és a diakónusoknak van fenntartva, amelyhez ugyan nincs szükségük valami külön speciális megbízásra, de a világiak ezt a megbízást nem kaphatják meg, mivel ez az egyházi rendhez kötődik.

Bevezetésként szeretném megemlíteni a II. Vatikáni Zsinat előtti időszakot, amikor nagyon hiányzott a világiak aktív bekapcsolódása az Egyház életébe és küldetésébe. A vágyak beteljesedtek a II. Vatikáni Zsinaton, amely ennek a kérdésnek központi szerepet tulajdonított, leginkább a *Lumen gentium* dogmatikai konstitúció 33-36. pontjában, az *Apostolicam actuositatem* határozat 2. pontjában, de a *Sacrosanctum concilium* konstitúció 14. pontjában is, és ugyancsak ezzel kapcsolatban az 1987-es év püspöki szinódusán, melynek eredménye II. János Pál pápa *Christifideles laici* (1988. december 30) kezdetű szinódus utáni apostoli buzdítása.

Úgy mint sok más kérdésben és döntésben a zsinat nem talált helyes megértésre pl. a liturgikus reformban, úgy ebben sem. A világiak kezdtek igényt tartani olyan feladatokra is, melyekre csak az volt jogosult, aki az egyházi rend szentségében részesült; vagy megbízást kaptak paptól, vagy püspöktől, bár erre a feladatra nem voltak illetékesek.

A zsinat rámutatott olyan elemekre is, amelyek a zsinat előtt nem voltak előtérben, mint pl. az általános papság és a szolgálati papság. Megmagyarázta a világiak küldetését az Egyházban és a világban a keresztség és a bérmlás szentsége alapján (225. kán. 1. §).

A zsinat meg nem értésének következményei ebben a kérdésben is megmutakoztak: a klerikusok világiasodásában és a világiak klerikalizálódásában.

A zsinat meg nem értésének következményei ebben a kérdésben is megmutatkoztak: a klerikusok világiasodásában és a világiak klerikalizálódásában. Vannak még papok, akik 30 évvel a zsinat után az eucharisztikus áldozatban azt végzik, ami a lektorok vagy az akolitások feladata. De vannak olyan esetek is, amikor a papok mondanak le olyan feladatokról, amelyeket elsősorban nekik kell elvégezni, mint pl. az áldoztatásnál, amikor ok nélkül küldik áldoztatni a rendkívüli kiszolgáltatót. Ez csak az egyházi élet egyik —liturgikus— területe. A megbízások és a feladatok felcserélése az Egyház életében más területeken is tapasztalható.

I. A RÓMAI KÚRIA NYOLC DIKASZTÉRIUMA *RENDELKEZÉSE*

Bár a zsinat rendelkezései igen világosak, mégis úgy tűnik, mintha bevitték volna az Egyház életébe valamilyen könnyelműséget, főleg amikor ezeknek a rendelkezéseknek a betartásáról van szó. Legalábbis egyesek ezt így kezdték értelmezni. A helyzet olyan komollyá vált, hogy szükség volt kiadni egy rendelkezést (utasítást)¹ a már létező törvények betartásával kapcsolatban. A Római kúria nyolc dikasztériuma² négy évi munka után kiadta a *Instructio de quibusdam quaestionibus circa fidelium laicorum cooperationem sacerdotum ministerium spectantem*-et,³ amelyet a Szentatya 1997. augusztus 13-án „in forma specifica„ jóváhagyott és közzétételét elrendelte. A *Rendelkezés* küldetéséről ezt olvassuk: „A jelen dokumentum célja egyszerűen annyi, hogy világos és kötelező válaszokat adjon arra a sok, sürgető kérdésre, melyeket a Dikasztériumainkhoz püspökök, papok és világi hívők terjesztettek föl, akik föl nem szentelt hívők „lekipásztori„ tevékenységének új formáival találkoznak egyházmegyéjük és plébániájuk területén. Sok esetben ugyanis olyan gyakorlatokról van szó, melyek jóllehet szükséghelyzetekből és lekipásztori szolgálatban való nagylelkű segíteni akarásból adódtak, mégis nagyon súlyos, negatív következményekkel járhatnak az igazi egyházi közösség értelmezése tekintetében„⁴ Elvként hangsúlyozza, hogy a fõlszentelt személyek szolgálatát nem lehet helyettesíteni nem fõlszentelt személyek szolgálatával és a nem fõlszentelt személyek csak együttműködhetnek velük, meg lehetnek hívva, de mindig csak a jog előírásai szerint.⁵

¹ *Rendelkezések, utasítások (instructiones)* a 34. kán. 1.§-a szerint, „a törvények előírásait világítják meg, és a végrehajtásuk során követendő szempontokat fejtik ki és határozzák meg, azok számára adják, akiknek gondoskodniuk kell arról, hogy a törvényt végrehajtsák. Ezek tehát őket kötelezik a törvények végrehajtásuk során„.

² A Klérus Kongregációja, A Laikusok Pápai Tanácsa, A Hittani Kongregáció, Az Isteniszteleti és Szentségi Kongregáció, A Püspöki Kongregáció, A Népek Evangelizációjának Kongregációja, Az Istennek Szentelt Élet Intézményei és az Apostoli Élet Társaságai Kongregációja, A Törvényszövegeket Magyarázó Pápai Tanács.

³ *Rendelkezés néhány olyan kérdésben, mely világi hívőknek a lekipásztorok szolgálatában való együttműködéséből fakad* (Római Dokumentumok VI), Budapest 1998.

⁴ *Rendelkezés* (vö. 3. jegyzet), 9-10.

⁵ Vö. *Rendelkezés* (vö. 3. jegyzet), Teológiai Elvek, nn.3-4., 13-15.

Azok a sajátos feladatok, melyeket csak fölszentelt személyek (*personae ordinatae*) teljesíthetnek, többfélék lehetnek. Ebben az előadásban csak a homíliával akarok foglalkozni. Ezzel kapcsolatban fölvetődik a kérdés, hogy mondhat-e homíliát világi hívő, vagy csak fölszentelt személy. A 763. kánon szerint kizárólag a püspöknek van joga az Isteni ige hirdetésére. A többi fölszentelt személynek, áldozópapnak és diakónusnak nincs erre joga, hanem a következő, a 764. kánon szerint prédikálási felhatalmazással rendelkeznek. A világiaknak a 766-ik kánon szerint meg lehet engedni, hogy prédikáljanak. Azokból a kifejezésekből, hogy valakinek „joga van„, valaki „felhatalmazással rendelkezik„, valakinek pedig „meg lehet engedni„, következik, hogy az Isteni ige hirdetői nem egyenrangúak, ami a prédikációt, tehát a homília végzését is illeti. „Egyetlen esetben sem olyan jellegű jogról van szó, mint amilyen a püspököké, vagy olyan fölhatalmazásról, mint a áldozópapoké vagy diakónusoké„,⁶

A 767. kán 1. §-ából következik, hogy a homília magának a liturgiának a része, és a papnak vagy a diakónusnak (*sacerdoti aut diacono*) van fenntartva. Mivel a „*sacerdos*„ szó alatt a püspököt és az áldozópapot értjük, a homília mindhármuknak van fenntartva, akik az egyházi rend egyes fokozatának hordozói.

A kánonnak érthetőnek kellene lennie, de úgy tűnik, hogy ez nem így volt,⁷ mert felvetődött a kérdés, hogy e törvény alól adhat-e felmentést a megyéspüspök.

II. A FELMENTÉS PROBLÉMÁJA A 767. KÁN. 1. § ELŐÍRÁSA ALÓL⁸

A kánon értelmezését pontosította Pápai Kódexmagyarázó Bizottság válasza 1987. május 26-án, amikor is a kérdésre, adhat-e a megyéspüspök felmentést a 767. kán. 1. §-a alól, negatív választ adott.⁹

Mi következik ebből? Az, hogy homíliát csak fölszentelt személy mondhat? Vagy a megyéspüspök felmentési jogkörének korlátozásáról van szó?

Induljunk ki a felmentésről szóló kánonokból, melyek három lényeges elemet említenek a felmentéssel kapcsolatban (85-93. kán):

- Ki adhat felmentést,
- megfelelő és ésszerű ok (*causa iusta et rationabilis*) létezése a felmentéshez,
- melyek azok a törvények, amelyek alól felmentést lehet adni.

A Pápai Bizottság nem adott felmentési felhatalmazást a megyéspüspöknek e három ok egyikéből. Melyikből? Használjunk kizárásos módszert.

A 85. kán. szerint azok adhatnak felmentést, akik végrehajtott hatalommal rendelkeznek, valamint azok, akiket a felmentésre maga a jog, vagy törvényes megbízás kifejezetten vagy bennfoglaltan felhatalmaz. A megyéspüspöknek

⁶ Vö. *Rendelkezés* (vö. 3. jegyzet), Gyakorlati Rendelkezések, 2. cikk. 3. §, 18.

⁷ Ezzel a kérdéssel aprólékosan foglalkozik J. E. FOX, *L'omelia e l'interpretazione autentica del canone 767 § 1*, in *Ephemerides Liturgicae*, 106 (1992) 1, 3-37.

⁸ Vö. FOX, *L'omelia* (vö. 7. jegyzet), 4 -7.

⁹ Vö. *Enchiridion Vaticanum* 10, 1841.

egyházmegyéjében rendes, saját és közvetlen hatalma van, ahogy olvassuk a 381. kán. 1. §-ában. Tehát adhatna felmentést.

A 90. kánon értelmében az érvényes felmentéshez, ha nem adja maga a törvényhozó, szükséges a megfelelő és ésszerű ok. A kétségekből, melyek föl lettek terjesztve a Pápai Bizottsághoz és a rájuk adott válaszokból nem nyilvánvaló, hogy a megyéspüspök nem adhatna felmentést, ha volna megfelelő oka. A Pápai Bizottság nem hivatkozik erre az okra, és így kizárhatjuk a második okot is, mely szerint a megyéspüspök nem adhatna felmentést.

Bár a megyéspüspök adhat felmentést az egyházfegyelmi törvények alól (87. kán. 1. §), de nem adhat felmentést minden törvény alól. Nem adhat felmentést

– olyan törvények alól, amelyek az intézmények vagy a jogcselekmények lényeges elemeit határozzák meg (86. kán.),

– az eljárásjogi és a büntető törvények alól sem,

– sem pedig az olyan törvények alól, melyek alól a felmentés az Apostoli Szentszéknek vagy más hatóságnak van különlegesen fenntartva (87. kán. 1. §).

Milyen törvényről is van szó, ha még a megyéspüspök sem adhat alóla felmentést?

Nincs szó eljárásjogi¹⁰ törvényről, de büntető törvényről sem, mivel nem tartalmaz semmilyen büntetést.

Tehát olyan törvényről van szó, mely az Apostoli Szentszéknek van fenntartva?

A megyéspüspök jogköre olyan széles, hogy egyes feltételek mellett felmentést adhat azok alól a törvények alól is, amelyek az Apostoli Szentszéknek vannak fenntartva. A 87. kán. 2. §-a lehetőséget ad az ordináriusnak felmentést adni az Apostoli Szentszéknek fenntartott törvények alól is, tehát ez azt jelenti, hogy a megyéspüspök adhatna felmentést. Csakhogy sehol sincs említés arról, hogy ez olyan törvény, amely az Apostoli Szentszéknek lenne fenntartva.

Meg kell említenünk, hogy nem is liturgikus törvényről van szó, mintha a liturgikus törvények egy újabb törvénykategóriát alkotnának. A liturgikus törvények is a Törvénykönyv részét képezik (2. kán.), és ezért be lehet őket sorolni a már említett törvények valamelyik típusa közé.¹¹

A Pápai Bizottság negatív válaszában a magyarázatát abban kell keresni, hogy a 767. kán. 1. §-ában levő törvény nem tisztán egyházfegyelmi, de nem is tisztán egyházi törvény (vö. 85. kán.).

Jelen esetben az, hogy a megyéspüspök miért nem adhat felmentést abban keresendő, hogy „konstitutív törvényről”, van szó, amely jogi intézmények, vagy a jogcselekmények lényeges elemeit határozza meg (86. kán.). De ide kívánczik egy további magyarázat is, hogy a homília nem jogcselekmény, mért nem

¹⁰ Elegendő megemlíteni PAULUS VI, mp. *De Episcoporum muneribus* (n. IV), 15. VI. 1966, in AAS 58 (1966) 469: *Leges ad processus spectantes, cum ad iurium defensionem sint constitutae, et dispensatio ab iis bonum spirituale fidelium dircte non respiciunt, non sunt obiectum facultatis, de qua agitur in Decreto Christus Dominus, n. 8 b.*

¹¹ Vö. FOX, *L'omelia* (vö. 7. jegyzet), 8.

lehet belőle levezetni semmilyen jogot vagy kötelességet, hanem jogintézmény, ha a homíliára a Kódex kontextusában tekintünk.¹²

III. HOMÍLIA ÉS A LITURGIA

Keresve a választ az adott kérdésre, tisztáznunk kell még, hogy az adott törvény tartalmaz-e lényeges elemeket vagy sem. A homília teológiai értelmezéséből kell kiindulnunk. A homília mint teológiai fogalom a Törvénykönyvben jogi nyelvre van fordítva, csakúgy mint a II. Vatikáni Zsinat tanítása valamint az ő ekkleziológiája is.¹³

A homíliát Krisztus és az Egyház hármasság feladatában (munera) kell látni, a *tanítóiban, megszentelőiben és kormányzóiban*. Ezeket Krisztus végzi egy személyben mint próféta, pap és király. A homília itt különleges kapcsolatba kerül a prófétaival, vagyis tanítói feladattal. Ez a feladat szoros kapcsolatban áll az üdvösség hirdetésével és magyarázatával, ami szavakban és tettekben valósul meg.¹⁴ Ennek a feladatnak teljesítése magában foglalja a hirdetés sokféle formáját, úgy az evangelizációt, tanulmányozást és természetesen a homíliát is, amely a liturgiához kötődik.

A liturgia az Egyház nyilvános cselekménye, tehát nem magáncselekmény (vö. 837. kán.). A liturgia Jézus Krisztus papi feladatának gyakorlása (vö. 834. kán. 1. §). Homília egyrészt az Egyház tanítói feladatához tartozik, mivel az isteni ige szolgálatáról van szó, amellyel Jézus Krisztus próféta feladatát gyakorolja, másrészt a liturgia része, az Egyház megszentelő feladatához is tartozik. Ezt a szent liturgia által teljesíti (vö. 834. kán. 1. §).

A világi krisztushívók a keresztség és a bérmálás által vesznek részt az Egyház prófétaival, egyben megszentelői feladatában. Azok, akik részesültek az egyházi rendben, teljesítik ezeket a feladatokat nemcsak mint az Egyház tagjai, de mint olyanok is, akik Krisztushoz, mint főhöz tartoznak. Ezért Krisztusnak, a főnek a személyében (in persona Christi capitis) teljesítik a tanítói, megszentelői és kormányzó feladatot (vö. 1008. kán.).

1. A zsinati tanítása

A 767. kán. 1. §-a szövegének az alapja a *Sacrosanctum concilium*, liturgikus konstitúció, amelynek az 52-ik pontjában olvassuk, hogy a homília, „melyben a liturgikus év folyamán a szent szövegekből kifejtik a hit misztériumait és a keresztény élet elveit, magának a liturgiának szerves része,„. A homíliáról a zsinati okmányok négy helyen írnak, ebből három található a *Sacrosanctum concilium* (24. 35 és 52. p.), és egy a *Dei verbum* (24.p.), konstitúcióban. Elég, ha kiindulunk a *Sacrosanctum concilium*, liturgikus konstitúcióból, hogy felismerjük a zsinati tanítást a homíliáról. A zsinati nem adott ün-

¹² Vö. FOX, *L'omelia* (vö. 7. jegyzet), 11.

¹³ Vö. JOANNES PAULUS II, const. ap. *Sacrae disciplinae leges*, magyar nyelvű szövegéhez lásd: *Az Egyházi Törvénykönyv. A CIC hivatalos latin szövege, magyar fordítással és magyarázattal*, (szerk. Erdő P.), Budapest³ 1997, 41.

¹⁴ Vö. LG 12, 35; CD, 12-14; PO 1, 4, 13.

napélyes definíciót a liturgiáról, de olyan fontos dokumentumot szentelt neki, mint amilyen a konstitúció —tehát nem határozatot vagy nyilatkozatot— és a liturgiáról abban a részben szól, amely a liturgia általános alapelveit tartalmazza.

A 767. kán.1.§-a kifejti, hogy a homília magának a liturgiának a része. De a liturgia nemcsak az eucharisztia ünneplését magában foglalja, hanem más ünnepléseket is.

A *Sacrosanctum Concilium* liturgikus konstitúció 24. pontja említi: „A liturgikus ünnepléseken igen nagy jelentősége van a Szentírásnak. Ebből olvassák a szent szövegeket, —amelyeket a homíliában magyaráznak meg—, innét veszik a zoltárénekeket ..., A 35. pontban olvassuk: „Világosan ki kell tűnnie, hogy a liturgiában a szertartás és a szó a legbensőségesebben kapcsolódik egymáshoz ..., Az említett zsinati konstitúcióból látni, hogy a homília a liturgia általános része. Az 52. pontban a homília, mint a liturgia szerves része van ajánlva, és a zsinat azon óhaját fejezi ki, hogy a homília a szentmisékben ne legyen elhagyva. Más liturgikus ünnepléseknél el lehetne hagyni, de a nép jelenlétében bemutatott összes vasárnapi és kötelező ünnepi misében csak súlyos okból szabad elhagyni (vö. 767. kán. 2. §). Ebből nyilvánvaló, hogy a homília a liturgia része is, nemcsak a szentmiséé. Az, ami a liturgiában a homíliára vonatkozik általánosságban, különösképpen vonatkozik a szentmisében végzett homíliára is. A *Sacrosanctum Concilium*, liturgikus konstitúció 2. fejezetében szó van az eucharisztia szentséges misztériumáról. Ha a liturgiáról azt tanítja, hogy az Egyház életének és tevékenységének a forrása és kicsúcsosodása,¹⁵ annál inkább érvényes ez az eucharisziára. A homéliának fontos szerepe van a liturgiában, különösen az eucharisztia ünneplésénél. Ebből következik, hogy a homília liturgikus cselekmény.

A zsinati tanítás fontos eredménye, hogy a homília a papi feladat egyik megnyilvánulása. A homília lényegében a liturgia része és a liturgia Krisztus és az Egyház papi feladatának végzése. A homília a liturgia integrális, nem pedig lényeges eleme.¹⁶ Meg kell említeni, hogy a zsinat nem akarta megszabni, hogy a homília minden liturgikus cselekmény része legyen. Ezekből következik: „Mivel a liturgikus cselekménynek alkotó eleme a szentbeszéd, azért annak legalkalmasabb helyét a rubrikák tüntessék fel.,”¹⁷ Ebből látjuk, hogy a homília nem lényeges eleme a liturgikus ünneplésnek, hanem csak integrális része. Nélküle a liturgia szegényebbé válna.¹⁸

A zsinat tanításából tehát következik, hogy a homíliát liturgián belül csak fõlszentelt személy végezheti.

2. A zsinat utáni Magisztérium

A Magisztérium a homíliát a zsinat utáni okmányokban liturgikus cselekménynek nevezi és a szentmisével való összefüggésben látja.¹⁹ Ám kivétel is fel

¹⁵ Vö. SC 10.

¹⁶ Vö. FOX, *L'omelia* (vö. 7. jegyzet), 18-19.

¹⁷ SC 35, 2.

¹⁸ Vö. FOX, *L'omelia* (vö. 7. jegyzet), 20.

¹⁹ Vö. SACRA CONGREGATIO PRO CLERICIS, resp. *Omnibus christifidelibus*, 20. XI. 1973, in *Enchiridion Vaticanum*, Supplementum 1, n. 468, 474; SACRA CONGREGATIO PRO

van jegyezze a homília értelmezésével kapcsolatban, mégpedig a prédikálás más típusaival való felcserélése. Ilyen kivételt képez a Klérus Kongregáció levele, mellyel engedélyezi a Németországi megyéspüspököknek, hogy megbízatást adhatnak a homília végzésre a világiak részére, de csak különleges esetekben.²⁰ Tudjuk, hogy a zsinat erről a lehetőségről nem beszélt. A probléma a zsinat után keletkezett. Ugyanis 1970-ben volt a II. Vatikáni Zsinat határozatait magyarázó Pápai Bizottsághoz a kérdés felterjesztve, miszerint végezhetnek-e világiak, férfiak vagy nők, homíliát. A válasz negatív volt, ami abból a meggyőződésből eredt, hogy a homília a fõlszentelt személyeknek van fenntartva.²¹ Ennek ellenére a Klérus Kongregáció adott a Németországi megyéspüspököknek olyan engedélyt, hogy bizonyos esetekben, megbízhatnak homília végzésével világiakat is, még a szentmisében is. Az indult, vagyis az engedély ad *experimentum* négy évre volt megadva, bár többször is meghosszabbították.²²

A másik ilyen kivétel az *Ordo baptismi parvulorum*, ahol a 26-ik pontban ezt olvassuk: „A püspök feladata egyházmegyéjében megítélni, hogy a katekéták végezhetnek-e homíliát, úgy, hogy szabadon előadnák, vagy felolvassák a leírt szöveget,„²³

A más liturgikus könyvek kontextusában mindkét eset kivételnek kell tekinteni, és tudjuk, hogy a kivétel erősíti a szabályt.

Az új Törvénykönyv előkészítésénél ezzel a kérdéssel kapcsolatban is tartottak vitát. Világos distinkciót tettek a prédikáció és a homília között, mint a liturgia szerves része között. A vita (diskusszió) eredménye az volt, hogy a világiak²⁴ nem végezhetnek homíliát.

3. A jelenlegi helyzet

Az Egyház tanítása, hogy a 767. kán. 1. §-a nem tartalmaz tisztán egyházfegyelmi törvényt, a Törvénykönyvben is érvényre jutott. Ez az Egyház konstitutív törvényt, mert meghatározza a homília lényeges elemeit. Meg kell említeni, hogy a homília nem konstitutív eleme a liturgiának, mert ha igen, akkor nélküle nem lehetnének liturgikus ünneplések. A 2 és a 3 §-ból nyilvánvaló, hogy a homília a liturgikus ünneplésnek nem lényeges része, mert nélküle lehetséges nemcsak liturgikus ünneplés, hanem a szentmise is. Fel kell tenni a kérdést, ha lehetséges a liturgikus ünneplés homília nélkül, akkor miért kell a fõlszentelt személyt világi krisztushívókkal helyettesíteni? Miért legyen a helyzet megoldva azzal, hogy föl nem szentelt személy van megbízva a homília végzésével? Tehát nem kell lennie homíliának minden liturgikus ünneplésen, sőt minden szentmisében sem.

SACRAMENTIS ET CULTO DIVINO, instr. *Inaestimabile donum*, 3. IV. 1980, in *Enchiridion Vaticanum* 7, n. 293, 286.

²⁰ Vö. resp. *Omnibus* (vö. 19. jegyzet), nn. 466-477, 472-479.

²¹ Vö. *Enchiridion Vaticanum*, Supplementum I, 400.

²² Vö. *Enchiridion Vaticanum*, Supplementum I, nn. 468, 471, 476, 474-478.

²³ Ez a fordítás nem hivatalos.

²⁴ Vö. *Communicationes* 18 (1987) 247.

A kánon, amellyel foglalkozunk, nem határozza meg a liturgia elemeit, hanem inkább a homília mint jogintézmény lényeges elemeit. Ha ebben az értelemben konstitutív a törvény, akkor meg kell határoznia a homília lényeges elemeit (vö. 86. k). A mi kánonunk valóban meghatározza a homília lényeges elemeit. Választ ad eszerint a kérdésre:

- Mi a homília,
- ki végezheti,
- mit kell tartalmaznia és
- mi a célja.²⁵

Homília, a kánon szerint, „*magának liturgiának a része,*” (causa formalis), tehát liturgikus cselekmény. A liturgia az Egyház nyilvános cselekménye. Ilyen cselekményt azok végezhetnek, akik az egyházi rend szentsége által cselekszenek *in persona Christi Capitis*. Ezzel tulajdonképpen elmondtuk mi a homília második lényeges eleme, vagyis ki mondhat homíliát.

Azok a személyek, akik homíliát mondhatnak, a „*papok és diakónusok,*” (causa efficiens), tehát fölszentelt személyek. Ezeknek a személyeknek a felsorolása nem véletlen. Mert ezzel nem csak az van meghatározva kinek van fenntartva, de az is, ki nem mondhat homíliát.

A homília tartalma (causa materialis) a kánon szavaiban van kifejezve, hogy „*benne a liturgikus év folyamán a szent szövegből ki kell fejteni hitünk titkait és a keresztyén élet szabályait,*”. Ám ezt nem szabad szorosan értelmezni, de tágabb értelemben, úgy ahogyan ezt értelmezték a zsinati atyák.²⁶

A homília célja (causa finalis) a hit titkainak és a keresztyén élet normáinak magyarázata. Első látásra úgy tűnhet, hogy ebből a szempontból nincs akadálya annak, hogy a homíliát világi személy végezze, akinek teológiai képzettsége van. De nem szabad elfelejtenünk, hogy a homília nem katekézis. A homília célja nem a nevelés, sem az információk átadása. „A cél szentségi, lényegében istentisztelet. A cél pontosan rámutatni a Fő és a tagok, a pásztor és a nyáj, a Völegény és a menyasszony közti különbségre. Ahogyan az eucharisztia liturgiája drámaian konfrontál minket a hívők általános papsága és a szolgálati, vagyis hierarchikus papság közötti lényeges különbségével, a kenyér és a bor átváltoztatása alkalmával, ugyanígy találkozunk különbséggel az ige liturgiájában az ige hirdetése és magyarázata során abban, aki *in persona Christi Capitis* cselekszik,²⁷”

BEFEJEZÉS

Befejezésül tehát elmondhatjuk, hogy a megyéspüspök nem adhat felmentést a 767. kán. 1. §-a alól, amely a homíliát a papnak és a diakónusnak tartja fenn,

²⁵ Vö. FOX, *L'omelia* (vö. 7. jegyzet), 28. köv.

²⁶ Vö. FOX, *L'omelia* (vö. 7. jegyzet), 33; SACRA CONGREGATIO RITUUM, instr. *Inter oecumenici*, 26. IX. 1964, in *Enchiridion Vaticanum* 2, n. 54, 330. Római Miskönyv, *A Római Miskönyv általános rendelkezései*, 41.

²⁷ *A Római Miskönyv* (vö. 26. jegyzet), 32 (n.3).

mert meghatározza a homília lényeges elemeit, és a 86. kán. sem engedélyezi ezt.

További oka annak, hogy felmentést nem adhat az, hogy nem tisztán egyházfegyelmi törvényről van szó, de teológiai–liturgikus természetűről.

Hogy semmilyen kétkedés már ne legyen ebben a kérdésben, a *Rendelkezés* határozottan kijelenti: „A 767. kánon 1. §-a érvénytelenít minden korábbi szabályt, mely megengedte, hogy föl nem szentelt hívők a szentmisében homíliát mondjanak.,”²⁸

Tehát nem lehet megengedni, mint ahogy azt a *Rendelkezés* is hangsúlyozza, hogy a homíliát még föl nem szentelt hívők, teológiát tanuló szeminaristák végezzék. „A homíliát ugyanis nem lehet a jövőendő szolgálat iskolai gyakorlatának tekinteni.,”²⁹

De a *Rendelkezés* azt is mondja, hogy „a szentmisén kívüli homíliát ... mondhat föl nem szentelt hívő is,.. De nem bármikor. Csak „a kánonjog és a liturgikus előírások mellett.,”³⁰

Így kapott valójában megvilágítást az a liturgikus alapelv, amely szerint „a liturgikus cselekmények folyamán mindenki, a szent szolgálatban lévők éppúgy, mint a hívek, feladatuk végzése közben csak azt tegyék, de azt mind tegyék is meg, ami rájuk tartozik a dolog természete és a liturgikus szabályok szerint.,”³¹ alkalmazva ezt a homíliára.

²⁸ *Rendelkezés* (vö. 3. jegyzet), 3. cikk. 1 §, 19.

²⁹ Vö. *Rendelkezés* (vö. 3. jegyzet), 3. cikk. 1 §, 19.

³⁰ *Rendelkezés* (vö. 3. jegyzet), 4. §, 19.

³¹ SC 28.